

Kállay Dezső

Isten integritása és a keresztyén integritás

Helyes magatartás a Jakab levele szerint, különös tekintettel a Jak 1,2–18-ra*

Mielőtt a címben megfogalmazott probléma tárgyalásába fognék, néhány tisztázó megjegyzést kell tennem a tanulmány elején. Abból a feltevésből indulok ki, hogy a Jak 1,2–18 olyan koherens egység,¹ amelyben a szerző kifejti levele alap gondolatát.² Eszerint a keresztyén integritás³ Isten integritásából fakad, ezért minden körülmények

* Elhangzott a Romániai Biblikusok Szövetségének (UBR) szimpozionján, Nagyszébenben, 2015. febr. 27-én.

¹ Vö. Mußner, F.: *Der Jakobusbrief*. HTK, Herder, Freiburg – Basel – Wien 1987, 62. Dibelius, M.: *Der Brief des Jakobus*. KEK, Vandenhoeck & Ruprecht, Göttingen 1984, 97. Baasland, E.: *Der Jakobusbrief als neutestamentliche Weisheitsschrift*. In: *ST* 36 (1982), (119–139) 122. Frankemölle, H.: *Der Brief des Jakobus*. I. ÖTK 17/1. Echter Verlag, Gütersloh 1994, 71. McKnight, S.: *The Letter of James*. NICNT, Eerdmans Publishing Company, Grand Rapids, Michigan/Cambridge, U. K. 2011, 68. Más felosztást javasol Francis, F. O.: *The Form and Function of the Opening and Closing Paragraphs of James and 1 John*. *ZNW* 61 (1970), 110–126. Davis, P. H.: *The Epistle of James*. NIGTC, Eerdmans Publishing Co., Grand Rapids, Michigan 1982, 23–25. Cragal, T. B.: *Restoring the Diaspora. Discursive Structure and Purpose in the Epistle of James*. Society of Biblical Literature 1993, 90. Tsuji, M.: *Glaube zwischen Vollkommenheit und Verweltlichung. Eine Untersuchung zur literarischen Gestalt und zur inhaltlichen Kohärenz des Jakobusbriefes*. *WUNT* 2/93. J. C. B. Mohr (Paul Siebeck), Tübingen 1997, 59. Konradt, M.: *Christliche Existenz nach dem Jakobusbrief. Eine Studie zu seiner soteriologischen und ethischen Konzeption*. *SUNT* 22. Vandenhoeck & Ruprecht, Göttingen 1998, 17–18. Popkes, W.: *Der Brief des Jakobus*. THK 14. Evangelische Verlagsanstalt, Leipzig 2001, 74. McCartney, D. G.: *James*. BECNT, Baker Academic, Grand Rapids, Michigan 2009, 66. Allison, D. C. Jr.: *James*. ICC, Bloomsbury T&T Clark, London – New York 2013, 78.

² Frankemölle, H.: *i. m.* 71–72. Popkes, W.: *i. m.* 49.

³ Az előbbi fogalom okozta félreértések miatt keresztyén tökéletesség helyett szerencsésebb keresztyén integritásról beszélni. Találóa jegyzi meg Schrage, W.: *Der Jakobusbrief*. In: *Die 'Katholischen' Briefe des Jakobus, Petrus, Johannes und Judas*. *NTD* 10. Vandenhoeck & Ruprecht, Göttingen 1993, 1–39., hogy a „tökéletesség” nem

között meg kell őrizni, és fenn kell tartani azt.⁴ Az integritás kifejezés e kettős vonatkozásban azt jelöli, hogy teljes az összhang egy személy (vagy közösség) értékrendje és cselekvése között. Istenről szólva ez abban nyilvánul meg, hogy ő következetesen és maradéktalanul önnön lényege szerint cselekszik⁵ (hú önmagához), a keresztyén emberre vagy közösségre nézve pedig abban, hogy tetteit Istenbe vetett hite szabályozza és irányítja. Jakabot követve tehát a keresztyén integritást a keresztyén élet egységeként fogjuk fel, pontosabban: a hit és élet (értsd: életvitel) egységeként, amely konkrétan azt jelenti, hogy a keresztyén az élet minden megnyilvánulásához és az azzal kapcsolatban felmerülő valamennyi kérdéshez hitének megfelelően viszonyul.

A szakasz minden részegysége – függetlenül konkrét tematikus meghatározottságától – szervesen tagolódik bele a nagyobb egységbe, s mivel az érvelési folyamatban mindegyik sajátos szerepet tölt be, az alapgondolat kifejtésének nélkülözhetetlen eleme.⁶ E felvezető részben Jakab nem a levél jellegzetes témáit szólaltatja meg,⁷ hanem arra törekszik, hogy fejtegetései által a levél fő gondolatát tegye világossá olvasói előtt. Ez adja meg a megértés kulcsát az irat egészéhez.⁸

A szakasz visszatérő gondolata, a kísértés önmagában és gyakori megjelenése ellenére sem tekinthető a felvezető rész főtémájának.⁹ Az állhatatosságra, kitartásra, illetve a kísértés lényegének helyes felismerésére buzdító kijelentések sora arra mutat, hogy ez a motívum csak negatívumként érvényesül, mintegy az alapgondolat árnyoldalaként, és pedig azért, hogy kiemelje azt, ami igazán lényeges.¹⁰ Az integritás kérdése éppen ott válik akuttá, ahol a

értelmezhető perfekcionizmusként; sokkal inkább az egység, teljesség, épség megőrzésére kell gondolnunk. A próba idején ugyanis a hit teljességének a fenntartása a tét. Schrage pontosító megjegyzését csak részben tudjuk követni, mivel ő a kísértések közti kitartásban megnyilvánuló hit teljességéről beszél, és nem a keresztyén hit és élet szoros egységéről.

⁴ Frankemölle, H.: *i. m.* 92. és 154.

⁵ Uo. 90.

⁶ Vö. uo. 135–138.

⁷ Másképp McKnight, S.: *i. m.* 68.

⁸ Vö. Allison, D. C. Jr.: *i. m.* 79, 421. jegyzet.

⁹ Helyesen Popkes, W.: *i. m.* 57.

¹⁰ Frankemölle helyesen jegyzi meg: Jakab nem pusztán tényként emeli ki a keresztyén ember és közösség életének negatív aspektusait, hanem azért használ ellentétpárokat, hogy egyrészt megszűnjön az, ami rossz, másrészt az épüljön be az életbe,

kísértés a keresztyén élet egységének megbontásával fenyeget, függetlenül attól, hogy konkrétan milyen formában jelentkezik.¹¹ Ez az, amit minden körülmények között el kell kerülni, vagy meg kell szüntetni. Jakab a fenyegető visszasságokat leplezi le, hiszen a kitűzött cél: a bűnös megtérítése (5,20–21).¹²

E néhány megjegyzés után rátérek a téma kibontására.

Tagolás

A Jak 1,2–18 két nagyobb egységre bontható.¹³ Az első, az 1,2–12 a kísértések közötti helytállásra buzdít és oktat, hogy végül az olvasó figyelmét az állhatatosság következményére irányítsa. A cél, a keresztyén integritás fenntartása. A második egységet, az 1,13–18-at mindenekelőtt az Istenről szóló kijelentések uralkodnak. Ontológiai fejtegetések helyett a szerző állító és tagadó mondatok segítségével győzi meg olvasóit egyfelől az Isten lénye, másfelől az Ő akarata, viszonyulása és cselekvése közti egységről. A hallgatóság (új) élete e maradéktalan és hatékony egység következménye.

Az első nagy egység: Jak 1,2–12

Az első nagyobb egységet négy részegységre bontva tárgyaljuk: 2–4; 5–8; 9–11 és 12. Eltekintünk attól, hogy az egységeket külön címmel jelöljük, ugyanis az inkább gátolna,¹⁴ mintsem segítene a szakasz gondolatmenetének megértésében.

2–4. v.

A probléma, amit e rövid szakasz felvet, a kísértésekben való helytállás, és annak következményeként a tökéletes, hibátlan, fogyatkozás nélküli (teljes) keresztyén élet. E tömör tartalmi összefoglaló felhívja a figyelmet az okfejtés

ami helyes, a keresztyének pedig, egyenként és együttesen *tökéletesek és teljesek* legyenek, *fogyatékosság nélküliek* (4b,c v.) úgyannyira, hogy az igaz hit *tökéletes cselekvésük* (4a v.) által mutatkozzék meg, mivel a tettek a hit nyilvános jelei Isten és ember előtt. Ld. Frankemölle, H.: *i. m.* 155.

¹¹ Vö. uo. 89.

¹² Vö. Popkes, W.: *i. m.* 78. Frankemölle, H.: *i. m.* 137.

¹³ A Jak 1,2–18 felosztása körüli kérdésekről ld. Allison, D. C. Jr.: *i. m.* 78.

¹⁴ Vö. Popkes, W.: *i. m.* 57. Allison, D. C. Jr.: *i. m.* 78.

irányára is. A cél, amit Jakab maga elé kitűz, a keresztyén élet egységének védelmezése minden élethelyzetben.

A keresztyén integritást mindenkor fenyegető váratlan veszélyt (περιπίπτω) a szerző egyetlen kifejezéssel írja le: kísértések (πειρασμοί). A főnévhez rendelt jelző (ποικίλοι – *különféle*) nem mennyiségi, hanem minőségi jelentésű, és a kísértések sokféleségére világít rá. Jakab azonban nem tisztázza a kísértés fogalmát,¹⁵ s később is csak annyit állapít meg, hogy a kísértés az emberi kívánsággal áll szoros kapcsolatban (14. v.). A kísértés tehát gyakorlatilag mindent magába foglalhat, amivel az ember egy életen keresztül a legkülönbözőbb helyzetekben szembesül.

A kísértés Jakab szerint a hit próbája (3. v.). Kísértés alatt lenni annyi mint próba alatt lenni (δοκίμιον).¹⁶ A hit próbájának a következménye pedig a türelem (ύπομονή), az a magatartás, amikor valaki kitart, állja a próbát rendületlenül. A különféle kísértések idején éppen ez az, amit a címzetteknek fontolóra kell venniük (γινώσκονες). A kitartás nem önmagában, hanem egy kifejezett cél érdekében hasznos: *hogy tökéletesek és hibátlanok legyetek, minden fogyatkozás nélkül.* (4. v.) A létigéhez kapcsolódó jelzősor a gondolat súlyát emeli ki. Jakab e célhatározói mellékmondatba sűrítette mondanivalója lényegét. Figyelmének középpontjában nem a keresztyén élet valamelyik szegmense áll, hanem a keresztyén élet teljessége. Ebben minden benne van, ami a szakaszban szóba kerül: gondolkodás, ítéletalkotás, viszonyulás, tett. A kísértés ennek a teljességnek a megbontásával fenyeget, és csak a hit próbája idején tanúsított állhatatosság képes ellenállni a fenyegető veszedelemnek, melyet Jakab egyetlen tökéletes cselekvésként értelmez (ή δὲ ύπομονή εϋγον τέλειον ἐχέτω).¹⁷ Aki ezt felismeri és belátja, már nem fogja furcsállni Jakab intelmét a szakasz elején: *teljes örömmek tartásatok, vagy mind örömmek tartásatok,*¹⁸ amikor különféle kísértésekbe estek.

5–8. v.

A felhívás: *Ha pedig valakinek nincsen bölcsessége, kérjen bölcsességet Istentől* (5. v.), nem cseng idegenszerűen az új szakasz elején, ha megfontoljuk, hogy a

¹⁵ Vö. Frankemölle, H.: *i. m.* 270.

¹⁶ Vö. Popkes, W.: *i. m.* 83.

¹⁷ Vö. Frankemölle, H.: *i. m.* 154.

¹⁸ Mivel a mondatban a *πασαν χαράν* szókapcsolat jelentése nem egyértelmű, a kommentátorok mindkét említett fordítási lehetőséget fenntarthatónak tekintik. Vö. McCartney, D. G.: *i. m.* 84., McKnight, S.: *i. m.* 72., Popkes, W.: *i. m.* 80–81.

2–4-ben vázolt probléma felismerése és leküzdése¹⁹ Jakab szerint a jobb belátás és az annak megfelelő állhatatos magatartás függvénye.²⁰

A két szakasz közti kapcsolatot formálisan a λείπομαι ige ismétlése teremti meg (4. v. és 5. v.). A cél a teljesség, a minden részében ép, tökéletes keresztyén élet, amelyből nem hiányzik semmi. Ahol viszont hiány van, mert például nincs bölcsesség, ott a hiányt azonnal pótolni kell.²¹ Mivel a helyes felismerés és belátás bölcsesség kérdése, a téma nagyon is aktuális, mondhatni döntő tényező a keresztyén integritásra irányuló törekvésben.²² Ebből a nézőpontból értékelve az előző szakasz oktató, eligazító, buzdító hangvétellű megjegyzéseit, kézenfekvő megállapításnak tűnik, hogy ott a szerző maga²³ képviselte azt az isteni bölcsességet, amelyre itt most konkrétan is úgy mutat rá, mint a keresztyén élet egyik leglényegesebb vetületére.

Az igaz bölcsesség forrása Isten. Ő az, aki mindent átlát, és helyesen ítél. Ő szívesen (ἀπλως) és szemrehányás nélkül (μη ὀνειδίζοντος) ad²⁴ bölcsességet mindenkinek, aki bizalommal kér. Az állító és tagadó kijelentések Isten integritását hangsúlyozzák²⁵ szemben a kételkedő megosztott érdeklődésével.²⁶ Hittel, bizalommal (ἐν πίστει) kérni Jakab szerint annak a magatartásnak az ellentéte, amely kétségbe vonja Isten lényének és cselekvésének teljes egységét.²⁷ A határozatlan, ingadozó ember²⁸ képtelen ráhagyatkozni Istenre. Nem bízik igazán sem jóságában, sem hűségében. Amikor tőle kér, nem zár

¹⁹ Frankemölle helyesen látja, hogy a tökéletesség/teljesség és bölcsesség között igen szoros kapcsolat van; ha hiányzik a bölcsesség, hiányzik a tökéletesség/teljesség/épség is. Ld. Frankemölle, H.: *i. m.* 214–215.

²⁰ Vö. uo. 89.

²¹ Frankemölle „hiány-lényeknek” nevezi a keresztyéneket: híján vannak a bölcsességnek (1,5.), a hitnek (1,6a), s mert kételkednek, olyanok, mint a tenger szél kergette, ide-oda csapódó hullámai (1,6b), kettős lelkűek, ezért állhatatlanok, ingadozók (1,8). Frankemölle, H.: *i. m.* 89.

²² Vö. uo. 215.

²³ Hasonlóképpen gondolkodik McKnight, S.: *i. m.* 39.

²⁴ Frankemölle Riesenfeldre hivatkozva erősíti meg, hogy a „szívesen” kifejezés elsődlegesen az ígére vonatkozik (Isten szívesen „ad”), és nem a névszóra (Isten „mindenkinek” szívesen ad). Ld. Frankemölle, H.: *i. m.* 216.

²⁵ Uo. 222.

²⁶ McKnight, S.: *i. m.* 88.

²⁷ Vö. Frankemölle, H.: *i. m.* 90. McCartney, D. G.: *i. m.* 91.

²⁸ Frankemölle, H.: *i. m.* 239.

ki más lehetőséget sem. Egyszerre több megoldást is fontolóra vesz. Jakab szerint ő *a kételkedő* (δύψυχος) és *minden útján állhatatlan* (ἀκατάστατος) ember. A tenger hullámához hasonló, amelyet a szél sodor, és ide-oda hajt. Hiányzik belőle az állhatatosság (ύπομονή), amelyről a 2–4. versekben volt szó. Engedni fog annak a kísértének, hogy más módon is boldogulhat. Az ilyen ember ne gondolja, hogy bármit is kaphat az Úrtól, ellentétben azzal, aki teljes bizalommal kér, kételkedés nélkül. A döntő mozzanat az Istenhez való viszonyulás módja: hittel, vagyis Istenre hagyatkozva; kételkedve, vagyis megosztott szívvel, több irányba is tájékozódva. E viszonyulás mentén dől el, hogy valaki bizalmában megerősödve és helyes ítélőképességgel felvértezve kerül ki egy nehezen áttekinthető élethelyzetből, vagy csalódva, bizalmatlanul, csak még jobban belevegyül a hétköznapok forgatagába. Míg a helyes vélekedés és a megfelelő hozzáállás a keresztyén életesség alapfeltétele, a kelő belátás hiánya végzetes következményekkel járhat. Mindenekelőtt tehát ezt kell leküzdeni. A feltétel a bölcsesség, az Isten akaratát elfogadó belátás. Ez pedig elérhető, mert Isten mindenkit útbaigazít, aki azt teljes hittel kéri. Az alapvető bölcsesség, vagy másképpen fogalmazva: a bölcsesség alapja az Istenre tekintő bizalom. Ez minden további bölcsesség forrása.

9–11. v.

Jakab kimondatlanul is az előző szakasz alapgondolatán halad tovább: a bölcsesség alapja az Istenre tekintő bizalom. Minden további felismerés ennek a meghatározó szemléletnek a következménye.²⁹ Kérdés, hogy e tétel alkalmazható-e a gyakorlatban. Az alacsony sorsú testvéréről (ó αδελφός ó ταπεινός) és a gazdagról (ó πλούσιος) szólva Jakab bemutatja, hogyan működik e bölcsesség a konkrét élethelyzetekben. A példát jól választja meg. A korra és minden bizonnyal részben a gyülekezetre is jellemző társadalmi megosztottság,³⁰ valamint a társadalmi helyzettel adott és többnyire irányíthatatlan sorsszerűség – hiszen a szegény szegénynek, a gazdag meg gazdagnak született, és általában mindkettő akként is halt meg – kiváló lehetőséget kínál, hogy képet kapjunk arról, mit jelent a bölcsesség és állhatatosság a keresztyén integritás megőrzésében.³¹ A példa nem valós helyzetet ír le,

²⁹ Vö. Frankemölle, H.: *i. m.* 89.

³⁰ Jakab korának és keresztyén közösségének társadalmi helyzetéről ad képet Frankemölle, H.: *i. m.* 242–243; 251–259.

³¹ Vö. uo. 250.

hanem felszólításként hangzik, hogy elgondolkoztasson, és követendő modelleket állítson az olvasók elé.

A szakasz kulcsfogalma, a dicsekedés (καυχᾶσθαι) mindkét esetben olyasmire vonatkozik, ami a józan emberi megítélés szerint szöges ellentétben van a példaként állított személy helyzetével. De éppen ez a meglepő mozzanat, a sarkított ellentétezés mutat rá az új értékítélet és szemlélet sajátos jellegére.³²

A szegény sorsú testvér dicsekedjék a méltóságával, a gazdag pedig megalázott voltával. A felszólítás a 2. vers fontos gondolatára emlékeztet: *Teljes örömmek tartásatok, amikor különféle kísértésekbe estek.* A helyzet érthető, hiszen a szegényt szegénysége, megalázott állapota kísérti, a gazdagot pedig gazdagsága.³³ Azonban a dicsekvésre buzdítás háttérében nem mazochista élvezet, és nem az adottságaitól és körülményeitől függetlenedő szemlélődő nyugodt, sztoikus derűje áll. Az örömhöz képest a dicsekvés erőteljesebb kifejezés. Pozitív értelemben azt fejezi ki, hogy valaki nagy örömet, kedvet talál valamiben vagy valakiben.

A szegény sorsú³⁴ testvér dicsekedjék a méltóságával – buzdít Jakab. Mivel testvér (ἀδελφός), tagja annak a közösségnek, amely Istenhez tartozik. Hovatarozása társadalmi helyzete ellenére is méltóságot, kiemelt státust biztosít számára (ἐν τῷ ὕψει αὐτοῦ). *Vajon nem Isten választotta-e ki azokat, akik a világ szemében szegények, hogy hitben gazdagok legyenek, és örököljék azt az országot, amelyet Isten az őt szeretőknek ígért?* – kérdezi Jakab szemrehányóan (2,5), rámutatva a keresztyén szemlélet lényegére.³⁵ Az alacsony sorsú akkor dicsekedhet méltóságával, ha túllát földi sorsán, és arra tekint, amire Isten méltatta őt.³⁶ Semmi nem képesítheti őt erre a magatartásra, csak Isten előtti státusa az Istenbe vetett bizalom alapján.

³² Másképpen érvel Frankemölle, ld. uo. 241–242.

³³ Péld 30,7–9, Agúr kérése: *Két dolgot kérek tőled, mielőtt meghalok, ne tagadd meg tőlem: Óvj meg a hiábavaló és hazug beszédétől! Se szegénységet, se gazdagságot ne adj nekem! Adj annyi eledelt, amennyi szükséges, hogy jóllakva meg ne tagadjalak, és ne mondjam: Kicsoda az ÚR? El se szegényedjek, hogy ne lopjak, és ne gyalázzam Istenem nevét!*

³⁴ Itt a gazdaggal szembeni ellentét miatt mindenekelőtt szociális értelemben; vö. Frankemölle: *i. m.* 243.

³⁵ Vö. uo. 245.

³⁶ Helyesen Frankemölle, uo. 244.

Az alacsony sorsúval ellentétben Jakab arra inti a gazdagot, hogy megalázott állapotával dicsekedjék. Mivel őt nem nevezi testvérnek,³⁷ dicsekvése tárgyát, megalázott állapotát az emberi élet és az anyagi javak mulandóságával indokolja. A gazdag akkor ítél helyesen, ha belátja, nincs miben reménykednie. Élete úgy múlik el, javai pedig úgy vesznek el, mint ahogy a mezei virág hervad el és hull le, ha rásüt a forró napsugár. A gondolat háttérben Ézsaiás, Jób és a zsoltáirodalom áll. Micsoda megaláztatás azzal szembesülni a gazdagnak, hogy egész életét, büszkeségét, biztonságát mulandó javakra építette! Megaláztatás felismerni, hogy élete éppoly véges, mint másoké. Ha ennek ellenére is ragaszkodik régi szemléletéhez, továbbra is tagadni és tarkogatni fogja mulandó, semmi voltát. Ellenben ha alacsonyságával dicsekszik, amire Jakab is buzdítja, jó úton jár, bölcsen ítél, máris elkezdte állni a próbát,³⁸ mert ellenszegült a társadalmi pozíciójából és anyagi helyzetéből fakadó kísértéseknek.³⁹

12. v.

Jakab boldogmondással zárja az 1,2–12 szakaszt. Az alapgondolat itt éri el tetőpontját. Erről a magaslatról már eszkatologikus távlatokba lehet látni. A közmondásszerűen megformált boldogmondás arról az emberről szól, aki rendületlenül állja a próbát. Útja végéhez még nem ért el, de minden kitérő nélkül tartja az irányt. Mindenkori jelenét kitartás, állhatatos magatartás jellemzi (ὕπομένει πειρασμόν). Ez a jelen kerül most váratlanul más megvilágításba az állhatatosoknak fenntartott végső üdvös jövő ígérésében.

A boldogmondások jellegénél fogva a μακάριος kifejezés Isten értékítéletét jelöli. Névszói állítmányként egy személy vagy közösség állapotát írja le:⁴⁰ *boldog, áldott*. Jakab bátorító, józanságra intő buzdításának a visszhangja csendül fel benne: *Teljes örömmel tartsátok* (2. v.); *dicsekedjék* (9. v.) a szegény és a gazdag. Most világosodik meg a korábban még rejtélyesnek tetsző szavak

³⁷ Másképp Frankemölle, H.: *i. m.* 241. Ő a mondatrész szintaktikai hiányosságaira hivatkozik, és amellet érvel, hogy a gazdagot is minden további nélkül testvérnek kell tekintenünk.

³⁸ Vö. uo. 249.

³⁹ Vö. uo. 245.

⁴⁰ Frankemölle azt hangsúlyozza, hogy a bölcsességirodalom körébe tartozó boldogmondások tartalmilag a megszólított evilági helyzetéről árulkodnak. Ld. uo. 260–261.

értelme. Helytállni a kísértésekben, már áldott állapot. Aki kitart, Isten tetszését, közelségét, társaságát élvezi. Miközben állja a próbát, nincs egyedül. Ezenfelül Isten eszkatologikus étellel (örök étellel) ajándékozta meg azt, aki mindvégig kitart: *mert miután kiállta a próbát, elnyeri az élet koronáját* (12. v.).

A 2–12-ben megfogalmazott gondolat csonka maradna a 12. vers utolsó sora nélkül (12d): *amelyet az Úr megígért az őt szeretőknak*. A rövid egységet uraló igék viszonyfogalmak. Isten ígéretére szeretet a válasz. Nem lehet véletlen, hogy az utolsó gondolatban Jakab éppen az Isten és ember közötti viszonyra összpontosít. Az igék alakja jelzi, hogy minden emberi megnyilvánulás kezdőpontja Isten maga. Minden az ő ígéretére épül. Az ígérete, és az ígéret szerinti eszkatologikus ajándékban (az örök életben) való részesedés a hívő élet horizontjának kezdő- és végpontja. Isten előre kilátásba helyezte (ἐπιγγέλατο) az élet ajándékát azoknak, akik szeretettel viszonyulnak hozzá (τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν). Sorsuk beteljesedésénél a hűséges Isten áll, hisz életük Istennél és Istennel kezdődött (18. v.), s mindvégig ajándékozó és áldó jósága hordozza azt (17. v.).

Nem véletlen, hogy a 2–12. versek gondolatmenete a 12. versben csúcspontot ér el. Az isteni jelenlétről itt szól Jakab a legpregnansabban. Innen látszik, hogy a keresztyén ember bizalmának és kitartásának egyetlen szilárd alapja van, mégpedig az, ahogy Isten viszonyul hozzá. Amit pedig ő maga hisz és tesz, nem más, mint a hűséges Isten jelenlétének megtapasztalásából fakadó hit válasza.⁴¹

A második nagy egység: Jak 1,13–18

A szakasz két nagyobb részegységre tagolható. Az első, a 13–15. versek Isten jó ajándékairól, és az ő tökéletes és megbonthatatlan integritásáról szólnak. A második, a 16–18. versek a keresztyének Istentől kapott életéről és a világban betöltendő hivatásáról.

13–15. v.

Ez a szakasz terminológiailag a πειρασμός fogalmával kapcsolódik az előző szakaszhoz. Jakab itt tisztázza a kísértések eredetét, miközben védelmébe veszi Isten integritásának megbonthatatlan jellegét. Igaz bölcsességet hirdet egy hamis feltételezéssel szemben. A tisztázó megjegyzés életbevágóan

⁴¹ Frankemölle túlságosan is az emberi felelősségre és erőfeszítésre helyezi a hangsúlyt: minden azon múlik, amit az ember tesz. Ld. Frankemölle, H.: *i. m.* 268.

fontos, mert a helytelen vélekedés megrendítheti a hitet, és megbonthatja a keresztyén életegységet. A kísértésbe sodródó ember félreismeri a saját természetét, és ezzel együtt Isten valódi lényét is, amikor őt teszi felelőssé a kísértésekért, mondván: *Isten kísért engem.* (13. v.) E gondolatba kapaszkodva a keresztyén éppen azzal az Istennel kerülhet szembe, akihez a kísértés idején a legteljesebb bizalommal kellene ragaszkodnia. Jakab két tagadó mondatokkal mutat rá Isten integritásának teljességére. Lényének megfelelően Isten nem kísérhető rosszal (*ἀπειράστος ἐστὶν κακῶν*),⁴² ő maga pedig senkit sem kísért (*πειράζει δὲ αὐτὸς οὐδέν*).⁴³ Isten nem válaszol kívülről érkező, negatív hatásokra.⁴⁴ Nem kényszeríthető arra, hogy akarata ellen cselekedjék. Hiszen tőle teljesen idegen minden gonosz szándék. Ő maga nem kísért senkit.⁴⁵ Ezért minden negatív istenkép hamis. Jakab teológiai álláspontja világos: a jót és a gonoszt teljes mértékben el kell választani egymástól.⁴⁶ Ugyanezt tartja mérvadónak a keresztyén élet egészére is (2–4. v.).⁴⁷ Ezt fejti ki majd részletesen a 16–18. versekben.

Miután Jakab felmentette Istent a hamis vád alól, rámutat a kísértés eredetére és következményére. A kozmológiai dualizmus idegen tőle. A gonosz gyökerét nem valami emberfeletti valóságban keresi, hanem magában az emberben. Kivétel nélkül mindenki (*ἕκαστος*) maga felelős a gonosz cselekedeteiért. Senki sem okolhat másokat a saját gondolataiért és tetteiért. A kísértés a tulajdon testisége felől környékezi meg az embert (*ὑπὸ τῆς ἰδίας ἐπιθυμίας*). Eredője a vágy, a kívánság (*ἐπιθυμία*). Jakab logikai láncsor segítségével mutat rá arra a veszélyre, amelyet a vágy rejt magában: ez aztán megfogyanva bűnt szül, a bűn pedig halált nemz (15. v.).⁴⁸ A lelki folyamatot a szülés

⁴² Ezt a gondolatot erősíti meg az 1,17b, amely Isten változhatatlan valóságáról szól.

⁴³ Épp ellenkezőleg, Isten minden körülmények közt jól és jót ad: 1,17a.

⁴⁴ Vö. McCartney, D. G.: *i. m.* 105.

⁴⁵ Frankemölle szerint Jakab határozottan szembeszáll a kortársai körében is igen közkedvelt nézettel, amely szerint Isten azért kísérti meg az embert, hogy próbára tegye a hitét, ahogy azt például Ábrahámval és Jóbbal is tette. Jakab álláspontja határozottan különbözik ettől a nézettől. Ezért kérdésessé válik minden mai kísértés is, amely a Jak 1-ben különbséget kíván tenni az Istentől adott és ezért pozitívan értékelendő próbatétel (2–4. v.), valamint az Istentől független, az embert testisége felől támadó kísértés (13–15. v.) között. Ld. Frankemölle, H.: *i. m.* 281.

⁴⁶ Helyesen Popkes, W.: *i. m.* 105.

⁴⁷ Vö. Frankemölle, H.: *i. m.* 285.

⁴⁸ A képsor költői jellegéről ld. Frankemölle, H.: *i. m.* 285.

(τίκτει, ἀποκύει) természetes folyamatával ábrázolja.⁴⁹ A kifejezésmód jól érzékelteti a sorsszerűséget.⁵⁰ Addig kell tehát ellenállni, amíg lehet. Az ingatag, a minden dolgában határozatlan ember (ἀκατάστατος) fel sem fogja, hogy halogató taktikázása halálos veszedelembé sodorhatja. Ha enged a kívánságnak, és a bűn elhatalmasodik rajta, a halál lesz osztályrésze. Isten ellenben eszkatologikus étellel jutalmazza azokat, akik szeretik őt, és ígéretére építve életüket végig kitartanak mellette (12. v.).⁵¹

16–18. v.

Az utolsó egységben minden kijelentés Istenről szól, és minden kijelentésnek ő az alanya. Jakab az ő valóságának és viszonyulásának állandóságára irányít minden figyelmet. Határozott felszólítással indít: *Ne tévelyegjete!* Ezzel még jobban elmélyíti a helytelen emberi vélekedés (13–15) és az Isten valósága közötti ellentétet (16–18).⁵² Isten nem kísérhető a rosszal, és ő maga nem vezet tévútra senkit. Mi több, tőle származik minden jó, ahogy azok is tőle származnak, akik különös státust és feladatot kaptak tőle.⁵³ E gondolat súlyát Jakab azzal is kiemeli, hogy hallgatóságát szeretett testvéreinek nevezi (16. v.), s a legfontosabb tudnivaló most következik! Ez minden bölcsesség alapja, és minden emberi viszonyulás kiindulópontja. Mert helyesen csak az lát, aki Istent a maga valóságában ismeri meg, és helyesen csak az ítélhet, aki felismeri az Isten akarata szerinti rendeltetését. Jakab a szeretet féltő, de határozott hangján szólítja fel olvasóit, hogy a kétes emberi gondolatok helyett arra a valóságra figyeljenek, amelyet ő most axiómaszerűen tár eléjük.

⁴⁹ Popkes, W.: *i. m.* 108.

⁵⁰ Frankemölle „csaknem természetes” következményről beszél. Ld. Frankemölle, H.: *i. m.* 296.

⁵¹ Frankemölle szerint Jakab célja tulajdonképpen az, hogy olvasói rádöbbenjenek: a 2–4. szakaszban igen fontos teológiai logikát ismerhetnek fel (próba – helytállás – tökéletes cselekedet – tökéletes és teljes keresztyén lét); nem kevésbé fontos viszont az a teológiai logika sem, amely a 14–15. versekben olvasható, és szöges ellentétben áll az előzővel (kívánság – bűn – halál). Az élet koronáját csak az nyerheti el (12a,b), aki derekasan állja a próbát, és egy tapodtat sem enged a kívánságnak, bár-hogy édesgesse és csalogassa is őt. Erre azért képes, mert Istentől nyerte életét (18. v.). Ld. uo. 288.

⁵² Vö. uo. 288–289.

⁵³ Vö. McCartney, D. G.: *i. m.* 110.

A földi ember leginkább a *felülről* alászálló ajándékok alapján nyerhet tekintést Isten valóságába. Ezért Jakab először az ő ajándékairól ír. Istent az ember iránt tanúsított viszonyulásában mutatja be: *Minden jó adomány és minden tökéletes ajándék onnan felülről száll alá.* Az ajándéokra vonatkozó valamennyi kifejezés hangsúlyos. A *minden* inkluzív értelemben emeli ki, hogy jó csak Istentől van. Azonkívül, amit ő ad, nincs semmi jó. Hacsak Isten nem ad, a földi világtól minden jó idegen. A minőségjelzők szépen összecsengenek. Isten, aki jó ajándékot ad, teljesen és épen, hibátlanul adja: minőséget a maga teljességében.

Az Isten atyaságáról szóló kijelentés idegen csengésű az 1,27-hez és a 3,9-hez képest, hiszen itt Isten nem a hívők, hanem a magas csillagos ég Atyja (az égitesteké). E kozmológiai szemléletbe jól beleillik az Isten változatlan-ságáról szóló gondolat.⁵⁴ A múlt időben a csillagképek helye ciklikusan változik (*παραλλαγή*) az égbolton, a nappal éjszakára fordul, rövidül, vagy éppen hosszabbodik az évszakoknak megfelelően, a Hold pedig beárnyékolja a Földet, napfogyatkozást idéz elő, de Isten állandóságára a változás árnyéka sem vetül (*τροπής ἀποσκίασμα*). Integritásához nem fér kétség.⁵⁵ Önmagában hordozza az emberhez való viszonyulásának garanciáját. Az állhatatlan emberrel ellentétben (2–15) ő maga a jóság változhatatlan valósága. Olyan, amilyennek ajándékain keresztül ismerhetjük meg.

Noha Jakab közvetlenül nem nevezi Istent a keresztyének Atyjának, mi másról lenne szó a 18. versben? *Az ő akarata szülte minket az igazság igéje által, hogy mintegy első zsengéje legyünk teremtményeinek.* (18. v.) Más megfogalmazásban: a keresztyéneknek Isten adott életet az evangélium által, hogy úgy viszonyuljanak hozzá, és úgy legyenek jelen a teremtett világban, mint az ő megszentelt népe.

Jakab szemléletesen írja le Isten tettét és a hívők helyzetét. Az *ἀπεκύησεν* ige a szülés aktusát jelöli, de általános értelemben Isten életet ajándékozó tevékenységére utal. Míg a bűn halált „szül” (15. v.), Isten új közösséget hív életre megtermékenyítő igéje által. (18. v.) Az ige, az igazság igéje. Lényegét tekintve igaz, megnyilvánulásában teremtő módon hatékony. E kettős jelleg elválaszthatatlanul összetartozik. Igazsága abban nyilvánul meg, hogy szöges ellentétben áll a világgal. Ahol hatékonyan jelen van, ott az új teremtés (mint aktus) hordozója. Igaz gondolkodásra serkent, és hűségese cselekvésre ösztönöz.⁵⁶

⁵⁴ Vö. Frankemölle, H.: *i. m.* 290–291.

⁵⁵ Vö. uo. 291. McCartney, D. G.: *i. m.* 109.

⁵⁶ McCartney, D. G.: *i. m.* 110.

Tehát az igazság igéje, az evangélium nemcsak ismeretet közvetít, hanem át is formál⁵⁷ a megismerés által, és életet ad azoknak, akiket megérintett.

Az első zsenge (ἀπαρχή), az új termés legjava, Isten számára fenntartott adomány. Valójában Isten jogos tulajdona.⁵⁸ Tágabb értelemben jelöli mindazt, amit Isten magának tart fenn.⁵⁹ Akit teremtő szava életre hívott,⁶⁰ az első zsenge, tulajdonaként hozzá tartozik. Élete Istennek szentelt élet. Ezért azt úgy kell élnie, mint aki Isten teremtményei között az Isten igazságából fakadt élet valamiféle képviselője: Isten valóságának megjelenítője. Arra rendeltett, hogy ebben a világban, de Istenre tekintve és Isten szerint éljen. Isten iránti elkötelezettségében, állhatatos hitében, töretlen bizalmában Isten állandósága, rendíthetlensége és a teremtett világa iránti hűsége jut kifejezésre. Ha pedig őhöz ragaszkodva képes távol tartani magát a testi vágyak csábításától és a világ különféle kísértéseitől, akkor ebben a távolságtartásban és az azzal együtt járó másképp látásban és másképp cselekvésben Isten más, jobb, fényesebb valóságából válik valami láthatóvá.

A keresztyén integritás, mely csak az Istenhez való töretlen ragaszkodás és igazodás folytán teljes, valamilyen különös módon Isten integritásáról tanúskodik a világ előtt. Ebben a hivatásában Jakab együtt látja magát olvasóival (ἡμᾶς). Csak e hosszúra nyúlt bevezető szakasz utolsó versében mondja ki ezt így. Itt viszont kétszer is, kiemelve, hogy mind őt, mind olvasóit Isten teremtő szava hívta és rendelte szent életre. A szerző és a szeretett testvérek közösségében új felismerésre vagy mélyebb belátásra jutva, ünnepélyesen, már-már hitvallásszerűen hangzik a zárómondat:⁶¹ *Az ő akarata szült minket az igazság igéje által, hogy mintegy első zsengeje legyünk teremtményeinek.* (18. v.)

⁵⁷ Vö. Popkes, W.: *i. m.* 127. McCartney, D. G.: *i. m.* 110.

⁵⁸ Popkes, W.: *i. m.* 125.

⁵⁹ W. Popkes Philónt idézve (*SpecLeg* 4,180.) jegyzi meg, hogy mindenekelőtt Izráel népe Isten öröksége, amelyet azért választott ki az egész emberi nemzetségből, hogy Teremtőjének és Atyjának első zsengeje legyen. Uo. 125.

⁶⁰ Frankemölle, H.: *i. m.* 90–91.

⁶¹ Popkes, W.: *i. m.* 124.